

Se strinjate

Trst, več kot metafora

Edvard Kovač

Stari Grki so ustvarili pojem neskončnosti. Kaj je temu botrovalo: ali izjemna genialnost ali njihov čut za meditacijo ali navdih od zgoraj? En razlog ne izključuje drugega. Toda pri vseh naših razčlenjevanjih in ugibanjih ne smemo pozabiti, da so se Grki radi zazirali v daljine morja. Pogled na morje jih je popeljal onkraj njih samih in onkraj vsega sveta. Ko je njihova domišljija raziskovala obzorje neskončnosti, se je v njih še močneje prebujalo hrepenenje po izhodu iz lastne ujetosti, po izstopu iz zgodovinske nujnosti in želja po leteti nekam drugam, tja, kjer se bo resničnost šele začela in se bo razkril čisto poseben svet z novimi, drugačnimi zakonitostmi.

Ko govorimo danes o Trstu, se lahko spomnimo, da ta kraj pomeni za vse nas tudi začetek novih obzorij in novega sveta. Od tod so se naši ljudje odpravljali v neznano, to je kraj začetka velikih avantur, pa naj si bodo preživetveno ribiška, trgovsko pustolovska ali pa iskateljsko raziskovalna. Kadar koli so odpluli, so v srcu upali, da gre le za »odisejo«, ki ji je zagotovljen vnovičen povratek v rodno »Itako« – Trst. Vendar pa ponoven pristanek ni bil zagotovljen. Odhajali so tudi z zavestjo, da se mogoče ne bodo vrnili in da se lahko prav tisti trenutek začenja pot v onostranstvo morja, sveta, morda tudi življenja.

Kot vir mišljenja ima Trst ob primerjavi z atenskim Pirejem še neko drugo posebnost. Trst ni bil samo pristanišče med pristanišči, to ni bila le nepomembnejša luka cesarstva in kraljevine, Trst ne pomeni samo začetka, ampak tudi konec nekega sveta. V Trstu se namreč morje neha. Jadransko morje je tisti zadnji zaliv, ki se zajeda najgloblje v kopno. Tukaj je Sredozemlja konec. *Mare nostrum* s Trstom usahne, začenja se svet pečin, skal, tudi jam in vrtač. Toda ta kopenski svet je mogoče raziskovati, ker ima svoje meje. Ne moremo reči, da kraški svet ni zagoneten, a še vedno je samo uganka, morje s Trstom pa predstavlja skrivnost. Če torej napravimo to zadnjo možnost, da se dotaknemo skrivnosti, razgrinjanja neskončnosti, potem moramo po metafori Renata Ferrarija »prehoditi gozdove, stepe in tundre«, preden pridemo »do novih obal Japonskega morja. Tržaški zaliv je končna postaja, konec nekega sveta in začetek drugega. Živeti v Trstu in ne občutiti tega, je nemogoče. Zato je tu toliko pesnikov in pisateljev!«

Toda kaj storiti, ko nam ni več dano, da bi živeli v Trstu? Se za nas čas pesnikov in pisateljev neha? Se moramo odreči poletom misli in srca? Ne moremo več hraniti in napajati pojma neskončnosti?

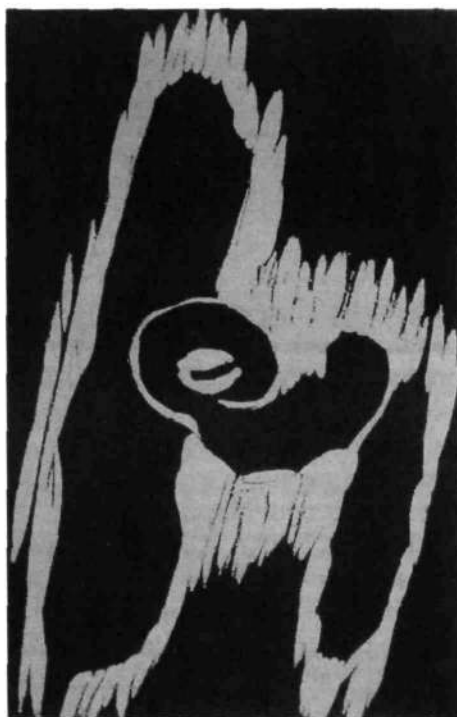
Mislim, da lahko ohranimo v sebi izkustvo Trsta, njegove izzive in vzgibe, če to mesto postane več kot

zgolj metafora za naše hrepenenje. Trst je mogoče živeti tudi na simbolni način. Če to mesto postane simbol našega čutenja in mišljenja, potem ga je mogoče nositi v sebi tudi, ko hodimo skozi »gozdove, stepe in tundre«. Lahko bi torej rekli, da smo z izgubo geografskega Trsta začeli v sebi graditi Trst kot metaforo za odpiranje k novemu in neznanemu, hkrati pa tudi kot simbol: Trst v nas samih je simbol teženja v neskončnost, pomeni simbolno prestopanje samega sebe in tudi ustvarjanje čisto novega sveta, ki očem ni na voljo. Trst je prestopanje samega sebe in tudi ustvarjanje čisto novega sveta, ki očem ni na voljo. Trst je torej simbol naših sanj, naše domišljajske moči in hkrati pripravljenost prejeti milostni dar onkrajnosti.

Narodi, ki nosimo Trst v sebi, torej zahtevamo pravico do sanj in si želimo, da bi prišla domišljija do oblasti. Toda poudariti moramo, da v primeru Trsta ne gre za bolesterne sanje. Trst kot simbol ni nočna groza, njegov sen ni nočuren. Čeprav pozna izjemno navdihujoč sončni zahod, je njegov polmrak še vedno zapisan dnevu, zato so tudi njegove sanje dnevne. V teh diurnih sanjah je ustvarjalna moč srca, ki se kaže v poletu duše, pospremljene z razumskim kritičnim premislekom. Odpirati se v neskončnost znotraj sebe ne pomeni skočiti v temo. Ne. Trst ni simbol mistične temine, ampak podoba, ki pomeni navzočnost neskončnega hrepenenja. Če je že zgodovinski in zemljepisni Trst človeka domala »potisnil« v naročje neskončnih obzorij, zahteva simbolni

Trst v naši notranjosti veliko več dela, smelih potez in ustvarjalne moči. Kraj, ki ga čutila ne morejo več zaznati, moramo nadomestiti z zgodovinskim spominom, s prisluškovanjem globinam svoje biti in z iskrenim priznavanjem svojim pristnih hotenj. Človek, ki nosi v sebi simbolni Trst, se ne sme bati s svojimi mislimi odjadrati daleč v svoji duši, ne sme ga biti strah daljnjih otokov svojih doživetij in mora zavračati grozo pred viharji miselnih tokov, trkov idej ter med bliski jasnih pojmov. Da, Trst v nas samih, njegov simbol, zahteva takšen pogum in vero, da je človek poklican še kam drugam kot zgolj v biološko preživetje.

Moramo priznati, da takšne intelektualne in duhovne pustolovščine na simbolni ravni naš človek brez

zgodovinskega Trsta ni zmožel vedno. Vedno ni imel poguma odpreti se navdihom iz onkrajnosti in odpreti oči v neskončnost obzorij svoje duše. Toda preživeti je pač moral, zaradi tega se je zatekal k omami. Omamljal ga ni samo alkohol, pijanega so ga naredile tudi poenostavljene ideje, naslajal se je ob svojem vsakdanjem trpljenju, utapljal se je v delu. Simbolni Trst je bil prevečkrat zamenjan s slovenskim svetoboljem, našo nostalgичnostjo, morda celo s potlačeno ali potrtostjo. Simbol Trsta ni v bolestem fantazmu, ampak v razklenitvi samega sebe v svet novih teženj, spoznaj in doživetij.

Osebnost odklanjam mnenje, da bi bilo takšno doživljanje Trsta usojeno le *redkim posameznikom*. Izraz kulturnega snovanja in porajanja nočem omejiti le na umetniški vrh, ki je čudovito predstavljen v vileniškem zborniku, posvečenem Trstu. Kulturno rojevanje, uresničevanje sanj ali pa odpiranje človekove presežne biti mi izraža vsaka pristna človeška beseda. Tudi vrisk in nasmeh, ki gresta onkraj ustaljene spodobnosti in upata povedati, kaj je smešno neumno, ganljivo nerodno ali pa prepričljivo navdušujoče. Avtentična beseda našega notranjega simbolnega sveta je torej mnogo več kot komunikacija spoznaj in vedenj.

Prava beseda je lahko blasfemična, toda še vedno bo sveta, saj govori o tistem, kar resnično je, govori o našem konfliktu z Neskončnim. Prav tako pa je lahko tudi religiozna govornica nesramno plitka in profana. Pristnosti besede se torej ne da kodificirati, ona je lahko le del nas,

navzočnost med nami, naše življenje, ali pa je ni. Za to pristnost človeške besede, ki se razodeva kot svetost vsega človeško avtentičnega, je potrebno obzorje neskončnosti. Iz pogleda proti neskončnosti in zavesti presežnega namreč prihaja ta neskončni etični imperativ, ki narekuje etično zavezanost k pristnosti človeške besede. Trst, ki je več kot metafora tržišča, pustolovščine, šoka kultur, je torej Trst kot simbol neskončne zavezanosti pristnemu življenju, ki se venomer poraja z našo ustvarjalnostjo in s prejetjem podarjujoče ljubezni.

Ob takšnem razmišljanju se v nas zastavlja vprašanje: ali bo bližnje ukinjanje državnih meja, h kateremu gredo združitevni procesi na stari celini, rešilo zgodovinski in zemljepisno učvrščeni Trst? Je to nova možnost pretoka blaga, denarja, ljudi? Novo sapljanje različnih kultur, njihovo sobivanje z novimi antagonizmi in novimi pragmatično tržnimi rešitvami? Kaj pa če je odgovor paradoksalen? Morda pa je dejanski, zgodovinski Trst mogoče rešiti le z oživitvijo Trsta kot simbola? Trenutno dekadentnost nekdanjega velikega središča Evrope, južnega Strasbourga, bo mogoče prerasti le, če Trst znova dobi svojo dušo, ki jo vidim v prepletanju domišljajske pestrosti evropskih kultur in v rojevanju novih občutij, misli in kreacij. Tisti, ki nosijo simbolni Trst v sebi, lahko povedo, da se vse to lahko pojavi le na obzorju neskončnosti, ki človeka vznemirja in mu pomaga, da snuje ponoči ter sanja podnevi.